

N:o 43.

Af herr **Bergendahl**, om ändring af 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen.

På grund af två inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 9 och 10, har Riksdagen att pröfva förslag om ändring i viktiga delar af tryckfrihetsförordningen. Dessa förslag, af hvilka det ena hufvudsakligen åsyftar en omläggning af åtalsrätten i tryckfrihetsmål samt det andra ett förändradt sätt för utseende af den nämnd, som har att pröfva tryckta skrifter brottslighet, äro af mycket stor principiell betydelse. Det kan ifrågasättas, om ändringsförslag af dylik beskaffenhet böra pröfvas annat än i sammanhang med en revision af tryckfrihetsförordningen i dess helhet, därom, såsom bekant, fråga upprepade gånger varit å bane. Då konstitutionsutskottet år 1871 framlade förslag till ny tryckfrihetsförordning, yttrade utskottet i sitt då afgifna utlåtande, bland annat, att, under det utskottet varit sysselsatt med frågan om förändrade stadganden angående ansvarighet för tryckt skrifts innehåll och om nämndens i tryckfrihetsmål sammansättning, den öfvertygelsen hos utskottet alltmer stadgat sig, »att, då ändring i tryckfrihetsförordningens viktigaste delar och i dess flesta §§ sålunda sattes i fråga, en omarbetning af denna lags redaktion i dess helhet borde i sammanhang därmed ske.»

Af Riksdagens protokoll för år 1871 inhämtas, att ifrågavarande, af konstitutionsutskottet framlagda förslag blef af Första Kammaren i hufvudsakliga delar gilladt, men af Andra Kammaren återremitteradt till utskottet på grund af de anmärkningar, som emot en del detaljbestämmelser i förslaget framstälts. Då »tiden ej medgaf utskottet att före riksdagens slut vidtaga någon åtgärd i anledning af återremissen», blef frågan för nämnda riksdag förfallen.

Men när »de hufvudgrunder, på hvilka förslaget hvilade, inom bägge kamrarna tillvunno sig ett tämligen allmänt erkännande», fann konstitutionsutskottet vid det följande årets riksdag, anledning att underställa Riksdagens pröfning ett förnyadt, i vissa delar omarbetadt förslag till ny tryckfrihetsförordning. Äfven detta förslag blef i hufvudsakliga delar antaget af Första Kammaren, men af Andra Kammaren afslaget på grunder, för hvilka här icke torde behöfva redogöras.

Såsom bekant framlade Kungl. Maj:t 15 år därefter förslag till ny tryckfrihetslag, men då den Riksdag, som emottog detta förslag — 1887 års riksdag —, upplöstes, kom förslaget icke under behandling.

Onekligen gör sig behovet af en omfattande revision af tryckfrihetsförordningen fortfarande gällande och kan måhända sägas hafva framträtt med växande styrka under senare tider, men framställningen om en sådan revision, hvilken framställning enligt min mening bör fullständigt angifva ej mindre de fel och brister, hvilkas afhjälpande påkallas, än äfven de grunder, hvarpå de nya lagbestämmelserna böra byggas, torde näppeligen kunna i en enskild motion erhålla den samlande kraft, som erfordras för att framställningen må vinna nödigt beaktande. Fördenskull har jag ansett mig endast böra påkalla Riksdagens medverkan till ändring af ett stadgande, som jag både på teoretiska grunder och af egen praktisk erfarenhet funnit i högsta grad otillfredsställande. Jag syftar härvid på den föreskrift i tryckfrihetsförordningen, som bestämmer om ansvar för den, som försäljer eller utsprider en med kvarstad belagd eller konfiskerad skrift.

Ifrågavarande stadgande förekommer i 4 § 9 mom. i tryckfrihetsförordningen och har följande lydelse:

»Hvar, som beträdes att hafva försält eller utspridt en i laga ordning med kvarstad belagd eller konfiskerad skrift, vare vid alla sådana tillfällen, då han om kvarstaden kunskap ägt eller bort äga, till samma ansvar som författaren förbunden, och umgälle förbrytelsen efter enahanda grunder. Rubbning af kvarstad, hvaruppå försäljning eller utspridande icke följt, umgälles enligt allmän lag.»

Det inses lätt, hur oklart detta stadgande är och tillika hur orimligt.

I sitt arbete »Om yttrandefrihet och tryckfrihet» skrifver prof. H. L. Rydin, att en bokstafstolkning af denna § skulle leda till den orimligheten, att medan *den*, som *blott* rubbat kvarstad och ej verkställt spridning af den kvarstadsbelagda skriften, blefve straffad äfven om

skriften frikännes, komme i detta fall *den*, som både rubbat kvarstad och försålt eller eljest utspridt skriften, att gå fri från straff, enär *endast* författareansvar åläge honom. Professor Rydin ansåg därför, att detta moment borde gifvas en annan lydelse.

Och uppenbart är, att stadgandet är alldeles olämpligt, vare sig nämnda bokstafstolkning är riklig eller ej.

Bestämmelsen om författareansvar för utspridare af kvarstadsbelagd skrift har till följd, att handlingens straffbarhet icke kan blifva föremål för pröfning, förrän skriftens brottslighet blifvit konstaterad genom vederbörande domstols utslag. Åklagaremakten torde därför hafva anledning att afvakta nämnda utslag, innan åtal anhängiggöres mot utspridaren, och när åtal en gång anställles, har utspridaren, som förskaffat sig kännedom om utgången af tryckfrihetsmålet, varit i tillfälle att försätta sin person i säkerhet, hvilket han icke torde underlåta, om målets utgång innebär fara för hans bestraffande.

Äfven en annan betänklighet är förknippad med ifrågavarande stadgande. Allmänna åklagaren i den ort, där utspridandet skett, är nämligen icke behörig att utan särskildt förordnande anhängiggöra ansvarstalan emot utspridaren. Till stöd för denna uppfattning torde jag få anföra följande rättsfall.

Den 24 december 1883 förordnade chefen för kungl. justitiedepartementet om kvarstad å en tryckt skrift, för hvilken sedermera en boktryckare i Stockholm åtalades. Den 25 december 1883 anträffades en person, som i Stockholm utkolporterade skriften. De exemplar däraf, som han innehade, frantogos honom, men på eftermiddagen samma dag påträffades han åter, sysselsatt med försäljning af nya exemplar. Sedan rapport härom inkommit till öfverståthållareämbetet, remitterades saken till Stockholms rådstufvurätt, där allmänna åklagaren påstod ansvar å utspridaren, hvilken emellertid icke inställt sig vid rätten. Med anledning af det väckta åtalet resolverade rådstufvurätten, att då åklagaren icke, på sätt i tryckfrihetsförordningen föreskrifves, erhållit förordnande att föra talan i saken, kunde hans talan icke upptagas till pröfning, hvadan remissen från öfverståthållareämbetet icke föranledde vidare åtgärd. Detta beslut, som afsades den 15 januari 1884, blef af Kungl. Maj:t fastställt genom utslag den 9 juni 1884.

Det torde häraf framgå, att ordnings- och åklagaremakten icke kunna på ett så verksamt sätt som önskligt vore ingripa emot utspridaren af en med kvarstad belagd skrift. Häri kan gifvetvis ligga en verklig fara för

den allmänna ordningen och den personliga säkerheten, särskildt i de fall att tryckta skrifter innehålla uppmaningar till lagstridiga handlingar.

Äfven i öfrigt är stadgandet i ifrågakomna lagrum synnerligen dunkelt. Så t. ex. då det heter, att utspridaren är förbunden till samma ansvar som författaren och skall »*umgälla förbrytelsen efter enahanda grunder*», så är det förlåtligt, om man varder något oviss, huruvida utspridaren skall svara för sin gärning inför domstolen i den ort, där utspridandet skett, eller inför den domstol, som har att pröfva författarens ansvar.

De förslag till ny tryckfrihetslag, som af konstitutionsutskottet framlades vid 1871 och 1872 årens riksdagar samt af Kungl. Maj:t vid riksdagen 1887, innehöllo förändrade bestämmelser uti ifrågavarande afseende.

I dessa förslag hade man frångått den uppfattningen, att utspridare af kvarstadsbelagd skrift skall vidkännas författareansvar.

Förslagen af 1871 och 1872 innehölle följande kortfattade bestämmelse:

»Den, som med vetskap därom; att kvarstad å tryckt skrift blifvit påbjuden, skriften utsprider, vare förfallen till det straff allmänna lagen stadgar för den, som kvarstad bryter.»

Såsom bekant utgör enligt allmänna strafflagen straffet för brytande af kvarstad böter eller fängelse i högst sex månader.

I Kungl. Maj:ts förslag af år 1887 blef stadgandet något utförligare och annorlunda formuleradt.

Med anslutning till detta senare förslag, och då jag anser en lagändring uti ifrågavarande afseende vara af behovet synnerligen påkallad, vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till lydelse af 4 § 9 mom. i tryckfrihetsförordningen:

Den, som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet säljer eller annorledes sprider skriften, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

Utgifver någon, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet ånyo af trycket sådana stycken af skriften, som föranledt kvarstaden, straffes som ofvan sägs, och gälle i fråga om ansvar för den nya skriftens innehåll hvad om tryckt skrift i allmänhet i denna lag stadgas.

Stockholm den 6 februari 1908.

K. H. Bergendahl.

Tryckeri-Å.-B. Skandia, Stockholm 1908.

© 1908 by Skandia Aktieförbund, Stockholm